

profesor języka hebrajskiego na Uniwersytecie hebrajskim w Jerozolimie. W braku odpowiednich rdzeni słów w języku starohebrajskim dla utworzenia nowoczesnych terminów, filologowie przekładają semickie rdzenie słów, wzięte z aramejskiego lub arabskiego języka na języki zachodnie, aby możliwie jak najwięcej czystym zachować nowohebrajski język. Początkowo używane terminy techniczne pochodzenia francuskiego, angielskiego i niemieckiego zostały już dziś całkowicie zastąpione neohebrajskimi. Twórcy neohebrajskiego języka, nie mogąc znaleźć ani w Biblii ani w Talmudzie wyrazów odpowiadających wymogom współczesnym, nieraz nadawali starodawnym słowom nowy sens. Pierwszy hebrajski słownik techniczny ukazał się w r. 1912, a najnowszy słownik specjalny, poświęcony muzyce, wydany został w r. 1945. W licznych hebrajskich słownikach technicznych spotykamy około 40.000 nowych terminów, podwoiły one słownictwo neohebrajskie.

Najznakomitsi członkowie Komitetu języka hebrajskiego przynależą obecnie do „Akademii Języka Hebrajskiego“, powołanej do życia w r. 1945 uchwałą Parlamentu (Knesset) państwa Izrael. Do najśłynniejszych twórców nowych słów w Izraelu należy premier Mojżesz Szarett. Pewnego dnia wymyślił on nowy termin na „taksówkę“, a już wkrótce wszyscy taksówkarze zamienili dotychczasowe tarcze na nowe, na których odtąd widnieje nowotwór słowny: „Monit“. Po założeniu Akademii Języka Hebrajskiego zażądał premier także, by zastąpiono wyraz „Awademia“ własnym, hebrajskim terminem, co jednak dotychczas jeszcze nie zostało uskutecznione.

Katowice

Ks. SYLWESTER BAKSIK

ŚWIĘTA KONGREGACJA OBRZĘDÓW

Zarządzenia i wyjaśnienia

do odnowionego porządku nabożeństw podczas Wielkiego Tygodnia.

Odnowienie liturgii Wielkiego Tygodnia, ogłoszone przez św. Kongregację Obrzędów *Dekretem* ogólnym „Maxima Redemptionis nostrae mysteria“, z dnia 16 listopada 1955 roku, zostało przyjęte z radością i wielkim pożytkiem duszpasterskim w całym Kościele.

Niektórzy jednak księża Biskupi zwrócili się do św. Kongregacji Obrzędów z pewnymi trudnościami praktycznymi wynikającymi z różnic narodowych i rozległości terytoriów.

Dlatego też Komisja Papieska, która przygotowywała *Odnowiony Porządek nabożeństw Wielkiego Tygodnia*, po zapoznaniu się z tymi trudnościami, wydała niniejsze zarządzenia i wyjaśnienia, uwzględniając

Wyjaśnienie wydane przez św. Kongregację Obrzędów z dnia 15 marca 1956 roku, w sprawie ceremonii odnowionego Wielkiego Tygodnia.

Dekret ogólny „*Maxima Redemptionis nostrae mysteria*“, *Instrukcja* o należyтым odprawianiu wznowionego porządku Wielkiego Tygodnia z dnia 16 listopada 1955 roku, pozostaje nadal w mocy z wyjątkiem tego co poniżej zostało zmienione.

Wspomniane powyżej zarządzenia i wyjaśnienia przedstawione zostały Ojcu św. Piusowi XII, przez niżej podpisanego Kardynała Prefekta i po złożeniu szczegółowych relacji, zostały zaaprobowane przez Jego Świątobliwość.

Dlatego też na mocy specjalnego upoważnienia, tegoż Ojca św. Piusa XII, św. Kongregacja Obrzędów zarządza co następuje:

I. — *Ryt uroczysty lub prosty w ceremoniach Wielkiego Tygodnia.*

1. — We wszystkich kościołach i kaplicach zarówno publicznych jak i półpublicznych, gdzie jest większa liczba duchownych z wyższymi święczeniami, ceremonie II niedzieli Męki, czyli Palmowej, Wielkiego Czwartku, Wielkiego Piątku — Męki i Śmierci Pana Jezusa, oraz w Wigilię Wielkiej Nocy, mogą się odbywać w formie uroczystej (*Declaratio* diei 15 martii 1956, n. 1, et *Instructio* diei 16 nov. 1955, n. 4).

2. — W kościołach zaś i kaplicach publicznych i półpublicznych, gdzie nie ma asysty wyższej, może być użyty ryt prosty. Do ceremonii według tego rytu potrzebna jest dostateczna liczba ministrantów. Mogą nimi być zarówno klerycy jak i chłopcy. Przynajmniej trzech takich ministrantów potrzeba jest na niedzielę Palmową oraz na Mszę św. wielkoczwartkową, a co najmniej czterech winno posługiwać celebransowi przy spełnianiu czynności liturgicznych Męki i Śmierci Pańskiej w W. Piątek oraz w wigilię Paschalną. Ministranci ci winni być starannie pouczeni o czynnościach, które przez nich mają być wykonywane (*Instructio* diei 16 nov. 1955, n. 3).

Ten podwójny warunek polegający na dostatecznej ilości ministrantów i odpowiednim ich przygotowaniu, wymagany jest do użycia rytu prostego. Ordynariusze miejsca winni się troszczyć o to, aby ten podwójny warunek wymagany do rytu prostego był jak najdokładniej zachowany (*Declaratio* diei 15 martii 1956, n. 2).

3. — Jeżeli ceremonie Wielkiego Tygodnia odprawiają się w rycie prostym, a jest drugi kapłan lub przynajmniej diakon, to obecnie nie stoi na przeszkodzie, ażeby ten (more diaconali indutus) śpiewał *ewangelię*, albo *pasję* (ipsi celebranti parte Christi reservata), *Exultet*, a także lekcje i wezwania jak: *Flectamus genua* i *Levate*, albo *Benedicamus Domino* lub *Ite, missa est*; jednym słowem to co należy do officium diakona.

II. — *Druga niedziela Męki Pańskiej, czyli niedziela Palmowa.*

4. — Uroczyste poświęcenie palm i procesja połączona z Mszą św., odbywa się rano, o zwykłej godzinie na Mszę uroczystą, w chórze jednak po Tercji (*Decretum generale* diei 16 nov. 1955, n. 6).

W kościołach zaś, w których odprawiane są Msze św. wieczorne, przy licznych udziałach wiernych (*cum magno populi concursu*), Ordynariusz miejsca może pozwolić na poświęcenie palm i procesję połączoną z Mszą wieczorną, gdyby za tym przemawiały względy duszpasterskie (*vera pastoralis ratio*), z tym jednak zastrzeżeniem, że poświęcenia palm i procesji w godzinach rannych, w tych kościołach nie będzie.

5. — Samo poświęcenie palm bez procesji i Mszy św. nie jest dozwolone (*celebrari non licet*).

6. — Poświęcenie palm może mieć miejsce w jakimś innym kościele, z którego po poświęceniu wyruszy procesja do kościoła głównego na Mszę św. (*Ordo* n. 17). Gdy zaś nie ma innego kościoła (kaplicy), wówczas poświęcenie palm może się odbyć także na innym odpowiednim miejscu (*in aliquo convenienti loco*), nawet pod gołym niebem (*sub divo*), przed kapliczką lub nawet przed samym krzyżem procesjonalnym (*ante ipsam crucem processionalem*), jeżeli tylko z miejsca poświęcenia wyruszy następnie procesja do kościoła na Mszę św.

7. — Rektorzy kościołów winni zatroszczyć się o to, aby poświęcone palmy były rozdawane obecnie także w zakrystii lub innym dostępnym miejscu także tym wiernym, którzy nie brali udziału w procesji.

III. — Czwartek Wieczery Pańskiej.

8. — Mszę św. dla poświęcenia olejów odprawia się rano, po Tercji. Msza Wieczery Pańskiej winna być odprawiona wieczorem o godzinie najbardziej odpowiedniej, nie wcześniej jednak niż przed czwartą po południu i nie po godzinie dziewiątej wieczorem.

9. — Jeżeli racje duszpasterskie tego się domagają, Ordynariusz miejsca może pozwolić, poza Mszą główną Wieczery Pańskiej, na jedną lub na dwie Msze czytane, w poszczególnych kościołach lub kaplicach publicznych, w kaplicach zaś półpublicznych tylko na jedną Mszę czytaną (por. *Instructio* diei 16 nov. 1955, n. 17).

Jeżeli z jakiegokolwiek przyczyny Msza św. Wieczery Pańskiej (*Missa principalis*) nie mogła być odprawiona nawet w rycie prostym, wówczas Ordynariusz miejsca, ze względów duszpasterskich, może zezwolić na odprawienie dwóch Mszy czytanych w kościołach i kaplicach publicznych, oraz na jedną tylko Mszę czytaną w kaplicach półpublicznych (*Declaratio* diei 15 martii 1956, n. 4).

Te Msze św. ciche winne być odprawiane w czasie przewidzianym na Mszę Wieczery Pańskiej, n. 8).

10. — Jest rzeczą bardzo pożądaną, ażeby także w tych Mszach św. czytanych, o których mowa powyżej w n. 9, celebrans, po ewangelii, wyjaśnił wiernym w krótkim przemówieniu dane ceremonie wielkocykodniowe.

11. — W Wielki Czwartek można udzielać Komunii św. wiernym tylko w czasie Mszy głównej Wieczery Pańskiej (*Missa principalis*), a także w czasie innych Mszy czytanych, lub zaraz po ich ukończeniu, jeżeli na ich odprawienie pozwolił Ordynariusz miejsca.

12. — Chorym można administrować Komunię św., w tym dniu zarówno w godzinach przedpołudniowych jak i po południu.

13. — Ordynariusz miejsca może pozwolić na binację Mszy św., w Wielki Czwartek, tym kapłanom, którzy mają pod swą opieką duszpasterską dwie lub więcej parafii (*Declaratio* diei 15 martii 1956, n. 6).

14. — Skoro w Czwartek Wielkiego Tygodnia, po Mszy Wieczery Pańskiej celebrowanej choćby w rycie prostym, miało miejsce przeniesienie i wystawienie Najśw. Sakramentu, to wówczas w tym samym kościele, czy kaplicy, winny się odbyć także (stricte requiritur), popołudniowe ceremonie Wielkiego Piątku i Śmierci Pańskiej (*Declaratio* diei 15 martii 1956, n. 3).

IV. — Piątek Męki i Śmierci Pańskiej

15. — W Wielki Piątek uroczyste ceremonie liturgiczne mają być odprowadzane w godzinach popołudniowych, około godziny trzeciej. Gdyby jednak domagały się tego względy duszpasterskie, można by je rozpocząć począwszy już od południa (a meridie), lub w godzinach późniejszych, ale nie po godzinie dziewiątej wieczorem.

16. — Ordynariusz miejsca może udzielić pozwolenia na powtórne odprawienie ceremonii wielkopiątkowych, w godzinach jak wyżej, n. 15, tym kapłanom, którzy zarządzają i sprawują duszpasterstwo w dwóch lub więcej parafiach; zezwolenie takie nie może być udzielone dla tej samej parafii. (*Declaratio*, 15 martii 1956, n. 6).

17. — Jeżeli proboszcz lub rektor kościoła przewidywałby, że sposób adoracji Krzyża przepisany rubrykami odnowionego *Porządku Wielkiego Tygodnia* (Ordo hebdomadae sanctae), nie może być zachowany bez uszczerbku dla porządku, pobożności i nabożeństwa, wówczas ta ceremonia może się odbyć w następujący sposób: celebrans, po adoracji Krzyża przez duchownych i ministrantów, bierze Krzyż z rąk usługujących, staje z nim na najwyższym stopniu ołtarza, podnosi na pewen czas w górę i w kilku słowach zachęca wiernych do adoracji; wierni adorują Krzyż w milczeniu.

18. — W Wielki Piątek Męki i Śmierci Pańskiej, Komunię św. można rozdzielać tylko w czasie popołudniowego obrzędu liturgicznego, z wyjątkiem osób w niebezpieczeństwie śmierci. (Cfr. *Instructio* diei 16 nov. 1955, n. 19).

V. — Wielka Sobota i Wigilia Paschalna

19. — Odnośnie obchodzenia Wigilii Paschalnej należy przestrzegać co następuje:

a) Godzina odpowiednia jest ta, która by pozwoliła na rozpoczęcie Mszy teże Wigilii około północy, między Wielką Sobotą a Niedzielą zmartwychwstania (*Decretum generale* diei 16 nov. 1955, n. 9).

b) Gdzie jednak po rozważeniu szczególnych warunków ze strony wiernych i miejsca, podyktowanych względami porządku publicznego i duszpasterskimi, na podstawie decyzji Ordynariusza miejsca wypadnie antycypować odprawienie Wigilii, to nie wolno jednak rozpoczynać

ceremonii przed zmierzchem, a w żadnym wypadku przed zachodem słońca.

c) Ordynariusz miejsca nie może udzielić ogólnego pozwolenia na takie antycypowanie Wigilii wielkanocnej, dla całej diecezji, czy okolicy (dioecesi aut regione), lecz tylko dla tych kościołów lub miejsc, gdzie tego wymaga prawdziwa konieczność (*vera necessitas*). Wypada ponadto, ażeby o właściwym czasie odbywały się ceremonie Wigilii wielkanocnej przynajmniej w kościele katedralnym i we wszystkich innych kościołach, zwłaszcza zakonnych, gdzie bez większych trudności może mieć to miejsce (*sine gravi incommodo*).

20. — Wigilia Wielkanocna może być obchodzona także w tych kościołach i kaplicach, w których ceremonie Wielkiego Czwartku i Wielkiego Piątku nie miały miejsca, lub też można ją opuścić w tych kościołach i kaplicach, gdzie wyżej wymienione ceremonie były odprawiane. (*Declaratio* diei 15 martii 1956, n. 5).

21. — Ordynariusz miejsca, może pozwolić na binację Mszy św., w Wielką Sobotę, tym kapłanom, którzy sprawują duszpasterstwo w dwóch lub więcej parafiach; zezwolenie takie nie może być wydane dla tej samej parafii (*Declaratio* diei 15 martii 1956, n. 6).

22. — Ponieważ Wigilii Wielkanocnej przywrócona została, jej pierwotna, nocna pora, przeto nie wypada, aby w czasie uroczystej Mszy Wigilii Paschalnej udzielano tonsury, czy też święceń zarówno wyższych jak i niższych.

Jakiegokolwiek przeciwnie zarządzenie nie może stać na przeszkodzie.

Dnia 1 lutego 1957.

C. Kard. Cicognani

L. † S.

Kraków Tłum.: Ks. TADEUSZ SZWAGRZYK

N O W E K S I A Ź K I

Z. SZOSTKIEWICZ — S. WESOŁY, *Bibliographia Mariana Polonorum ab anno 1903 ad annum 1955 — Polska Bibliografia Maryjna od roku 1903 do 1955*, Roma (Edizioni „Marianum“) 1956, str. V — 76.

Przeszło pół wieku temu, z okazji 50-tej rocznicy ogłoszenia dogmatu Niepokalanego Poczęcia Najśw. Marii P., wydano w Polsce, w jubileuszowej „Księdze Maryjańskiej“ m. i. „Polską bibliografię maryjną od wynalzczenia sztuki drukarskiej do roku 1902“, w opracowaniu prof. W. Bruchnalskiego.

Cenne to zestawienie bibliograficzne doczekało się ostatnio bardzo pożądanego ciągu dalszego w postaci pracy Z. Szostakiewicza i S. Wesołego, pod dwujęzycznym tytułem, podanym w nagłówku. Autorzy podjęli (z ramienia Sodalicii Mariańskiej Papieskiego Kolegium Polskiego